

ДОЛТЪН ТРЪМБО

---

**ДЖОНИ  
ГРАБНА  
ПУЩКАТА**

---

*Превод от английски Светлана Каролева*

## ВЪВЕДЕНИЕ

Първата световна война започна като летен фестивал – с издуващи се рокли и златни еполети. Многохилядни тъпни аплодираха от тротоарите, докато накичени имперски височества, светлейшества, фелдмаршали и други подобни глупци дефилираха из столиците на Европа начело на бляскавите си легиони.

Беше период на щедрост и великодушие, време на показност, оркестри, стихове, песни и невинни молитви. Беше един пулсиращ август, задъхан от предбрачните нощи на млади офицери с момичета, които щяха да оставят завинаги след себе си. При първото си сражение един от шотландските планински полкове излязъл в атака зад четиридесет гайдари с фустанели, които с все сила надували гайдите срещу картечниците.

Девет милиона трупа по-късно, когато оркестрите замлъкнаха и се разтичаха светлейшествата, писъкът на гайдите вече никога нямаше да звучи по същия начин. Това беше последната романтична война и „Джони грабна пушката“ бе може би последният американски роман, написан за нея, преди да започне да се заражда нещо съвсем различно, наречено Втора световна война.

Книгата има странна политическа история. Написана през 1938 г., когато пацифизмът бе ана-тема за американската левица и по-голямата част от центъра, тя бе дадена за печат през пролетта на 1939 г. и публикувана на трети септември – десет дни след Съветско-германския пакт и два дни след започването на Втората световна война.

Малко по-късно, по препоръка на господин Джоузеф Уортън Липинкът\* (който се надяваше да увеличи по този начин продажбата) авторското право за поместването ѝ на части бе продадено на нийоркския „Дейли уъркър“. Месеци наред след това книгата се обсъждаше на събрания на левицата.

След Пърл Харбър това, за което се говореше в нея, изглеждаше така неподходящо за времето, както и писъкът на гайдите. В „Правото да четем“ (1955) господин Пол Бланшар, говорейки за военната цензура, казва: „Бяха забранени няколко профашистки списания, излизаци на чужди езици, както и три книги, между които и пацифисткият роман на Долтън Тръмбоу „Джони, грабвай пушката“, пуснат по време на сключването на Съветско-германския пакт“.

Тъй като господин Бланшар направи две – надявам се несъзнателни – грешки, засягащи периода на „пускането“ на книгата и заглавието, под което бе „пусната“, не мога да повярвам докрай на историята му за спирането ѝ. Във всеки случай аз не знаех за това. Получих много писма от хора на

---

\* Американски писател, спортист и издател. – Б. р.

служба отвъд океана, които я бяха чели във военните библиотеки и през 1945 г. аз самият попаднах на един екземпляр в Окинава, докато сраженията още продължаваха.

Но дори и да е била спряна книгата и аз да го бях научил, предполагам, че нямаше да протестирам много. Понякога като че ли е необходимо личните интереси да отстъпват пред изискванията за добруването на обществото. Знаем, че това е опасна мисъл и не бих искал да я доразвивам докрай, но все пак Втората световна война съвсем не беше романтична.

Със задълбочаването на конфликта и с пълното изчерпване на „Джони“ невъзможността да се намери книгата бе превърната от крайната американска десница в граждански проблем. Организациите за мир и различни дружества на майки от цялата страна ме заливаха с пламенни, съчувствени писма, в които изобличаваха евреи, комунисти, привърженици на Новия курс\* и международни банкери, спрели моята книга, за да сплашат милионите американци обявяващи се за незабавно споразумение за мир.

Моите читатели, някои от които ми пишеха от модни крайбрежни адреси на елегантна хартия, поддържаха мрежа от връзки, простираща се до

---

\* New Deal или Новия курс се нарича политиката, която американският президент Франклин Д. Рузвелт въвежда в периода от 1933 г. до 1938 г. за борба с последствията от Голямата депресия (1929 г.). Тя позволява на държавата да се намесва в икономиката, за да насърчи производството и създаването на работни места. – Б. р.

лагерите за интернирани пронацисти. Те вдигнаха цената на книгата на над шест долара за екземпляр на старо и аз не бях доволен от това поради редица причини, някои от тях финансови. Предложиха да се свика национален митинг за незабавно постигане на мир, на който аз да бъда водач, обещаха и осъществиха кампания с писма до издателя, настояващи за ново издание.

Нищо друго не би могло да ме убеди така бързо, че „Джони“ е точно от този вид книги, които не трябва да се преиздават, докато не свърши войната. Издателите се съгласиха. По настояване на приятелите ми, които чувстваха, че усилията на моите читатели ще се отразят неблагоприятно на хода на войната, аз глупаво докладвах за тяхната дейност във Федералното бюро за разследване. Но когато ме посетиха двама чудесно подбрани агенти, техният интерес не бе отправен към писмата, а към мен самия. Имам чувството, че все още е така и тъй ми се пада.

След 1945 г. тези две-три новопоявили се издания спечелиха симпатиите на масата от левицата и както изглежда, останаха напълно незабелязани от всички други, включително и от онези чувствителни военновременни майки. Книгата отново бе изчерпана по време на войната в Корея. Тогава аз предпочетох да изкупя плаките, отколкото да ги оставя да бъдат продадени на държавата за претопяване в муниципи. И това е краят на историята или нейното начало.

Като препрочитам романа след толкова много години, аз трябва да се боря със силното желание

да пипна тук, да променя нещо там, да изясня, да поправа, да доразвия, да съкратя. Все пак той е с двадесет години по-млад от мен и аз съм толкова много променен, а той не е. Или е?

Възможно ли е нещо да устои на промените, дори един обикновен предмет, който може да бъде купен, заровен, забранен, прокълнат, възхвален или пренебрегнат погрешно? Вероятно не. „Джони“ бе тълкуван различно по време на три различни войни. Настоящото му тълкуване е такова, каквото го възприеме всеки читател, а всеки читател е изненадващо различен от другите, пък и той също се променя.

Оставих книгата такава, каквата е, за да видя каква е всъщност.

Лос Анджелис  
ДОЛТЪН ТРЪМБОУ

25 март 1959 г.

## ДОПЪЛНЕНИЕ: 1970 г.\*

Единадесет години по-късно. Статистиката е отнела човечността ни. На закуска прием кафе и четем за 40 000 американци, убити във Виетнам. Вместо да повърнем, посягаме към препечените филийки. Сутрин бързаме по претъпканите улици не за да нададем вой до небесата, а за да се доберем до нашия дял, преди някой да ни го откъдне под носа.

Уравнение: 40 000 мъртви млади мъже = 3000 тона кости и плът, 56 000 кг мозъчна материя, 189 000 л кръв, 1 840 000 години живот, който никога няма да бъде изживян, 100 000 деца, които никога няма да се родят. (Последното можем да си го позволим: по света вече има достатъчно гладуващи деца.)

Нощем крещим ли насън, щом това се промъкне в сънищата ни? Не. Не крещим, защото не мислим за него; не мислим за него, защото не ни е грижа.

Много повече се вълнуваме от закона и реда, за да бъдат американските улици безопасни, докато превръщаме виетнамските в канали с шуртяща кръв, които всяка година подсигуряваме, принуждавайки собствените си синове да избират между затворническа килия тук или ковчег там. „Всеки път, когато погледна знамето, очите ми се пълнят със сълзи.“ И моите също. Ако мъртвите не значат нищо за нас (освен в Деня на загиналите във войните, когато националната магистрала е задръ-

---

\* Допълнението към предговора преведе Кристина Димитрова – Б. р.

стена от сърфисти, плувци, скиори, хора, излезли на пикник, лагерници, ловци, рибари, футболисти, купонджии), то какво да кажем за онези 300 000 ранени? Някой знае ли къде са? Как се чувстват? Колко ръце, крака, уши, носове, усти, лица, пениси са изгубили? Колко от тях са глухи, неми, слепи или и трите наведнъж? Колко от тях имат един, два, три или четири ампутирани крайника? Колко от тях ще останат неподвижни до края на живота си? Колко от тях до сетния си дъх кротко ще седят като безмозъчни зеленчуци в малки, тъмни, тайни стаи?

Пишете до Армията, Военновъздушните сили, Военноморските сили, Корпуса на морската пехота, болниците на Армията и Военноморските сили, директора по медицински науки на Националната медицинска библиотека, администрацията на ветераните, до офиса на Началника на военномедицинската служба на САЩ... и ще се изненадате какво няма да научите. Една агенция докладва, че 726 души са били приети за „ампутационни процедури“ от януари 1965 г. насам. Друга докладва за 3011 души с ампутации от началото на фискалната 1968 г. Останалото е мълчание.

Годишният доклад на Началника на военномедицинската служба: медицинската статистика за Армията на Съединените щати спира да се публикува през 1954 г. Библиотеката на Конгреса докладва, че Службата на генералния хирург за медицинска статистика „не разполага с данни за отделни или множество ампутации“. Или правителството не ги счита за важни, или както казва аналитик за една



от националните телевизионни мрежи: „Самите военни, макар с точност да знаят колко тона бомби са хвърлили, не са сигурни колко крака и ръце са изгубили хората им“.

Щом не разполагаме с конкретни цифри, поне имаме база за сравнение. Виетнам съответно ни дава осем пъти повече парализирани от Втората световна война, три пъти повече пълни инвалиди, 35 процента повече хора с ампутирани крайници.

Калифорнийският сенатор Кранстън заключава, че на всеки сто ветерани, получаващи обезщетение за раните от сраженията във Виетнам, 12.4 процента са пълни инвалиди.

Пълни инвалиди.

Ала колко точно стотици или хиляди живи мъртъвци прави това? Не знаем. Не питаме. Извърщаме се от тях; извърщаме очи, уши, нос, уста, лице. „Защо да гледам, вината не е моя, нали?“ Разбира се, че е, но няма значение. Времето напредва.

Смъртта чака дори нас. Имаме да сбъдваме мечта, най-светлата надежда от всички, и трябва да я последваме и достигнем, преди светлината да е угаснала.

До нови срещи, неудачници. Бог да ви благослови. Пазете се. Ще се видим.

Д. Т.

Лос Анджелис

3 януари 1970 г.